

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

SZAKPOLITIKAI KÉZIKÖNYV A MŰVÉSZETI ALKOTÓHÁZAKRÓL

A TAGÁLLAMOK SZAKÉRTŐINEK
MŰVÉSZETI ALKOTÓHÁZAKKAL FOGLALKOZÓ
NYITOTT KOORDINÁCIÓS MÓDSZERT ALKALMAZÓ (OMC) MUNKACSOPORTJA

1 | Bevezetés

A művészeti alkotóházak számos művészi pálya elválaszthatatlan részévé váltak. Fontos szerepet játszanak a művészek globális mobilitási lehetőségeinek elősegítésében és katalizálásában.

Az alkotóházi programokban részt vevő művészek hidat vernek az országok és kultúrák közé, és ezáltal hozzájárulnak a kulturális megértéshez. Az alkotóházi tartózkodás lehetőségeket teremt a művészek és résztvevők számára, hogy tanuljanak és bepillantást nyerjenek egymás kulturális hátterébe és abba a közösségbe, amelyben dolgoznak.

2 | A művészeti alkotóház fogalma

A „művészeti alkotóházak” a művészek és egyéb kreatív szakemberek számára időt, teret és forrásokat biztosítanak az egyéni vagy közös munkához a szakterületükön, ami elmélyült gondolkodást és összpontosítást tesz lehetővé.

3 | A beszámoló körülményei

Ezt a beszámolót a művészeti alkotóházakkal foglalkozó OMC-munkacsoport készítette, amely az uniós tagállamok nemzeti szakértőiből áll, és 2013 áprilisában kezdte meg működését a Tanács 2011–2014-es időszakra vonatkozó kulturális munkatervének¹ „C” prioritási területén (Kompetenciák és mobilitás), az európai kulturális menetrend² végrehajtásának keretében.

A Nyitott Koordinációs Módszer (OMC) az uniós tagállamok közötti együttműködés önkéntes formája, amelynek célja a szakpolitikai döntéshozatal és strukturált együttműködés javítása a társaktól való tanulás és a bevált gyakorlatok átadása révén. A módszert az Európai Bizottság 2007-es Kulturális Menetrendben megfogalmazott ajánlására 2008-ban a kultúra területére is kiterjesztették.

Az OMC-munkacsoport arra kapott megbízást, hogy állapítsa meg a művészeti alkotóházak előkészítésének, létrehozásának és nyomon követésének a sikertényezőit, különös tekintettel a kapacitásfejlesztésre és azon célkitűzésre, mely szerint csökkenteni kell a más országbeli alkotóházakba kiutazó és a hazai alkotóházakba érkező művészek számában mutatkozó egyensúlyhiányt. Az azonosított bevált gyakorlatoknak lehetővé kell tenniük a kapacitásfejlesztést

¹Az Európai Bizottság javasolta 2007 májusában, és az Európai Unió Tanácsa jóváhagyta 2007 novemberében:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:287:0001:0004:EN:PDF>

² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117795.pdf

mind az EU területén, mind pedig az alkotóházak harmadik országokban történő kialakításakor, továbbá elő kell segíteniük az uniós szintű hálózat kialakítását.

A Szakpolitikai Kézikönyv célja, hogy elemezze a művészeti alkotóházak értékeit, és példákat találjon a bevált gyakorlatokra. Emellett megvizsgálja a legújabb irányzatokat, előnyöket és sikertényezőket, hogy tájékoztassa a politikai döntéshozókat és gyakorlati szakembereket arról, milyen módon lehet a legjobban támogatni és fejleszteni az alkotóházi programokat a XXI. században.

4 | Kinek szól a beszámoló?

A Szakpolitikai Kézikönyv célcsoportjai a politikai döntéshozók, nevezetesen az EU tagállamok nemzeti, regionális és helyi hatóságai, az EU tagállamok és harmadik országok kulturális szervezetei (többek között a művészeti alkotóházak), gyakorlati szakemberek, potenciális finanszírozók és a magánszektor.

5 | A művészeti alkotóház programok előnyei

Az OMC-munkacsoport úgy érezte, hogy a művészeti alkotóház programok előnyeit alulértékelik, továbbá, hogy kevesen állnak ki emellett a gyakorlat mellett. Az OMC-munkacsoport úgy látta, hogy Európa olyan időszakba lépett, amikor a kulturális sokszínűség és a kultúrák közötti megértés fontosabb, mint valaha. Ezért általában a művészek mobilitása, és különösen a művészeti alkotóházi programok ebben a tekintetben jelentős szerepet játszhatnak.

Az OMC-munkacsoport meghatározott számos közös előnyt, amit a művészeti alkotóházak a kulturális ágazat számára jelentenek:

- a művészek szakmai fejlődése;
- gazdasági előnyök a művész, a vendéglátó, a régió stb. számára;
- kulturális fejlődés a művész, a vendéglátó szervezet, a helyi közösség számára;
- szervezeti tanulás és kapacitásfejlesztés a vendéglátó szervezet és a közösségi szervezetek számára;
- profiljavítás (különösen az alkotóháznak otthont adó városé/régióé).

6 | Kiemelten fontos sikertényezők

Az OMC-munkacsoport a művészeti alkotóházak esetében az alábbi fontos sikertényezőket azonosította:

- fontos világos célokat kitűzni és megérteni, hogy melyik partner mit szeretne elérni az alkotóház révén;
- a célkitűzéseket kommunikálni kell és pontosan kell ismerni az alkotóházzal kapcsolatos igényeket, feltételeket és elvárásokat;
- elegendő időt kell szánni a tervezésre, kutatásra és tárgyalásra;
- elegendő időt kell szánni a gyakorlati kérdésekre, például a vízumok beszerzésére (nemzetközi művészek esetében), valamint az egyéb szabályozói kérdésekre;
- elegendő időt kell szánni a pénzügyi források előteremtésére, ha szükséges;
- az érintett művész, szervezet és város/régió/ország kultúrájának felderítése és megértése, mind az általában vett kultúra, mind az intézményes kultúra tekintetében;
- érzékenynek kell lenni és oda kell figyelni a többi érintett partnerre; fejleszteni kell a bizalmat és megértést;
- működési tervet kell készíteni, amely magában foglalja a kiegészítő tevékenységeket, a hálózatépítést és a profiljavítást;
- kommunikációs stratégiát kell bevezetni, mind az egyéni művész, mind a szervezet számára.

7 | Ajánlások

I. A szakpolitikai döntéshozók számára

EU szinten

1. A bevált gyakorlat támogatása előmozdítható uniós szinten, részben ennek a Szakpolitikai Kézikönyvnek a széles körű terjesztésével. Ez elősegítené a pártoló munkát, ami a művészeti alkotóházak értékét hirdeti a művészi fejlődéssel valamint a gazdasági és társadalmi hatásokkal összefüggésben.
2. A művészeti alkotóházak finanszírozáshoz hozzájárulását az uniós finanszírozási programokon, például az EU Strukturális Beruházási Alapjain keresztül lehetne bővíteni, valamint azzal, ha tehetséges fiatalok számára hozzáférhetővé tesznek alkotóházi programokat az Erasmus+ keretében.
3. Habár közismert módszertani nehézségekkel jár összehasonlítható statisztikai adatokat beszerezni a művészek mobilitásáról, az OMC-munkacsoport mégis azt javasolja, hogy egy szakértőkből álló csoport foglalkozzon ezzel a kérdéssel és kutasson fel számbavételi módszereket ezekhez a statisztikákhoz, hogy az EU tagállamai gyűjthessék a vonatkozó adatokat.
4. A művészek mobilitására vonatkozó tagállami információk forrásokkal kapcsolatos együttműködés illetve ezek koordinálása csökkentené a mobilitási egyenlőtlenségeket és akadályokat.
5. Jóllehet az európai uniós szintű társadalombiztosítási és adózási kompetenciák korlátozottak, az EU-nak lehetővé kellene tennie a bevált gyakorlatok cseréjét az EU tagállamai között, hogy csökkentse a határokon átnyúlóan tevékenykedő művészek és kulturális szakemberek számára a társadalombiztosítással és adózással kapcsolatos akadályokat, előmozdítsa és javítsa az EU-n belüli mobilitásukat, továbbá előmozdítsa a kulturális cseréket és a kulturális sokszínűséget az EU-ban.

Nemzeti szinten (EU tagállamok)

1. Ösztönözni kell a művészek mobilitására vonatkozó statisztikákat, valamint minőségi és mennyiségi adatok gyűjtését.
2. Az EU tagállamainak meg kell vizsgálniuk a személyek szabad mozgására vonatkozó általános politikáikat, és a hatáskörükbe tartozó területeken (pl. vízumok, társadalombiztosítás és adózás) dolgozniuk kell a szabályozói és adminisztratív korlátok lebontásán.
3. Az EU tagállamainak újra meg kellene vizsgálniuk a művészek adózásának kérdését, pontosabban a művészek számára művészeti alkotóházakra nyújtott támogatások adózását, különös tekintettel az új, 2015–2018-as időszakra vonatkozó Kulturális Munkaterv³ eszközein keresztül nyújtott támogatásokra.
4. Az EU tagállamok információs platformjain ahol lehet, a művészeti alkotóházakhoz vezető linkeket kell elhelyezni, hivatkozással az ágazat vezető szereplőire, mint például a DutchCulture|TransArtists⁴.
5. A mobilitás útjában álló akadályok csökkentését célzó miniszterek közötti együttműködés javítható olyan módon, hogy biztosítsa a beutazó és kiutazó művészek egyenlő mértékű támogatását.
6. A kormányközi kommunikáció a kormányzás minden szintjén (alregionális, helyi, városi stb.) javítható annak érdekében, hogy mind finanszírozás, mind létesítményfejlesztés szempontjából következetes művészeti alkotóház stratégiát alakítsanak ki.
7. Követve a skandináv országokban⁵ és a Visegrádi négyek finanszírozási rendszereiben⁶ kidolgozott bevált gyakorlatokat, az OMC-munkacsoport javasolja, hogy az EU tagállamai fontolják meg regionális konzorciumok létrehozását.
8. Az EU tagállamoknak kulturális szakpolitikáikban el kell ismerniük az alkotóházak jelentőségét, ehhez pedig olyan finanszírozási programokat kell létrehozniuk és támogatniuk, amelyek előmozdíják a művészek országhatárokon túli mozgását, valamint a művészeti alkotóházakat.

³ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16094-2014-INIT/en/pdf>

⁴ <http://www.dutchculture.nl/residences>

⁵ <http://www.kulturkontakt.nord.org/lang-en/forms-of-funding/artist-residences>

⁶ <http://visegradfund.org/>

9. A nemzeti képzési és kapacitásfejlesztő programokba bele kell venni az interkulturális kompetenciát, valamint az alkotóházak működtetése során szerzett bevált gyakorlatokat.

10. Javítani kell az alkotóházak érdekképviseletét és beépítését az uniós finanszírozási programokba, például az Európai Strukturális Beruházási Alapokba, ezen belül az európai területi együttműködés eszközeibe. A finanszírozó ügynökségeknek elfogulatlan hozzáállással kell az alkotóházakhoz közelíteniük, lehetővé téve új formák és ötletek felvetését és kidolgozását.

Regionális/helyi/városi szinten

1. Ez az a szint, ahol az alkotóházak helyszíneinek és telephelyeinek a többségét finanszírozzák. Az OMC-munkacsoport javasolja, hogy a megfelelő finanszírozás fenntartása a költségvetésekre nehezedő egyre nagyobb nyomás ellenére élvezzen prioritást.

2. Támogatni kell, és fenn kell tartani a művészeti alkotóház programok beépítését több területet és ágazatot érintően a finanszírozási rendszerekbe, például a rehabilitációs stratégiákba.

3. A régiók környékét bemutató promóciós anyagokban az alkotóházakról is kellene információt nyújtani, amelyben elismerik a regionális/helyi/városi profilokra gyakorolt pozitív hatásukat.

II. A kulturális szervezetek és művészek számára

Az OMC-munkacsoport a bevált gyakorlatok fenntartása érdekében javasolja, hogy a kulturális szervezetek és a résztvevő művészek:

- biztosítsák, hogy valamennyi résztvevő félnek legyenek világos, jól megfogalmazott céljai és közös célkitűzéseik;
- ösztönözzék az alkotóházakra vonatkozó információk, lehetőségek és helyi ismeretek széles körű és megfelelő kommunikációját és terjesztését, különösen a harmadik országokban;
- vegyenek részt a művészek, vendéglátók, a közösség és a diákok számára szervezett célzott képzéseken (workshopok és támogatás);
- reális elvárásaik legyenek az alkotóházakkal szemben, különösen amikor nem művészeti és kulturális szervezetekkel dolgoznak együtt. Biztosítaniuk kell továbbá, hogy valamennyi érdekelt befogadó gyakorlatot kövessen, a résztvevőket nem kihasználva;
- a jövőbeni üzemeltetők tájékoztatása érdekében biztosítsák a megfelelő értékelést, a dokumentálást és a visszacsatolást;
- új és fenntartható hálózatok kiépítésével törekedjenek nagyobb hatás és hagyaték megteremtésére.

A **beszámoló teljes szövege** elérhető az alábbi linken:

http://ec.europa.eu/culture/policy/cultural-creative-industries/mobility_en.htm

A OMC-munkacsoport társelnökei:

Yvette Vaughan Jones (UK) yvjones@visitingarts.org.uk

és Maria Tuerlings (NL) M.Tuerlings@dutchculture.nl

További információért vegye fel a kapcsolatot:

Európai Bizottság

Oktatási és Kulturális Főigazgatóság

„D” Igazgatóság – Kultúra és Kreativitás

D1 Osztály – Kulturális Szakszínűség és Innováció

E-mail: EAC-UNITE-D1@ec.europa.eu